

# وقت

# روز

پنجشنبه ۰۵ آبان ۱۴۰۳

شماره ۴۲۶۷

فارس‌یکه‌تگانه‌دایلی‌کم

فارس‌یکه‌تگان‌ان‌لاین



علی مزروعی خبرنگار گروه نقد روز

موضوع رفع فیلترینگ و بازتاب‌ها و واکنش‌های متفاوتی که به آن شده، از منظر جامعه‌شناسی و علوم سیاسی، ابعاد پیچیده‌ای را نمایان می‌سازد. این بحث در چند روز اخیر به دلیل اظهارات مسعود پزشکیان، که به صراحت از تصمیم برای رفع فیلترینگ دفاع و تعهد به وعده‌های پیشین دولت را اعلام کرده، به موضوعی داغ تبدیل شده است. در عین حال، تجمع‌هایی از سوی مخالفان رفع فیلترینگ به وقوع پیوسته که باعث تضاد و دوگانگی‌های بیشتری در سطح جامعه شده است. جواد امام، سخنگوی جبهه اصلاحات، در واکنش به تجمع مخالفان رفع فیلترینگ، نامه‌ای به وزیر کشور نوشت و درخواست برگزاری تجمعی در حمایت از رفع فیلترینگ را مطرح کرد. این اتفاقات منجر به پاسخ‌گویی فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت شد که در نشست مطبوعاتی خود، این تجمعات را نوعی «لشکرکشی‌های خیابانی» نامید و تأکید کرد که دولت خود پیگیر موضوع رفع فیلترینگ است و نیازی به تجمع‌های مردمی نمی‌بیند. این تنها رویکرد تقابلی نیست که برخی گروه‌های سیاسی از زمان آغاز به کار دولت چهاردهم برای پزشکیان تجویز می‌کنند. اصرار برخی طیف‌های رادیکال بر عزل ظریف، سهیم خواهی‌های اصلاح طلبان و توییت‌های ضد دولت بی‌پایان آنها و اخیراً نیز هجمه این طیف به حکم انتصاب مشاور وزیر ورزش تنها گوشه‌ای از نزاع‌های ساختگی است که خطر افتادن مسائل کشور به تله دوقطبی‌های غیر سازنده را تشدید کرده است. در چنین فضایی سخنگوی دولت موضع درستی را اتخاذ کرده که برای نیفتادن دولت به تله هواداری باید به سایر مسائل اختلافی نیز تسری یابد.

### خطر افتادن به تله هواداری

مفهوم «تله هواداری» به آن دسته از سیاست‌هایی اشاره دارد که در ظاهر یا هدف جلب رضایت هواداران و حامیان سیاسی صورت می‌گیرد؛ اما در باطن می‌تواند به تقویت اختلافات و ایجاد جبهه‌گیری‌های تندو متقابل در سطح جامعه بینجامد. در اینجا دولت با اتخاذ رویکرد هوادار پسند، گویی در تلاش است به جمعیت موافق و طرفداران نشان دهد که تمام‌قد از خواسته‌های آنان حمایت می‌کند. با این حال، این راهبرد می‌تواند به عاملی تبدیل شود که جناح‌های مخالف را به جبهه‌گیری‌های شدیدتر و حتی تحریک جامعه به اقدام‌های اعتراضی سوق دهد. به طور مثال در حالی که به نظر می‌رسد حمایت از رفع فیلترینگ حرکتی متروقی و در راستای حقوق شهروندی باشد؛ اما این نوع موضع‌گیری‌ها وقتی با تله هواداری همراه می‌شوند، به جای حل مشکل، تنش‌ها را عمیق‌تر می‌کنند. نتیجه این امر لاینحل ماندن مسائلی است که بعضاً ممکن است خیلی هم پیچیده نباشند. یعنی سیاستمدار به جای تحقق مطالبات هواداران صرفاً تهییج جامعه را سهل‌تر کرده و حل مسئله را دشوارتر.

### نیفتادن در تله هواداری به معنی عدم پیگیری مطالبات آن‌ها نیست

نیفتادن به تله هواداری به این معنی نیست که سیاستمداران نباید با توجه

دست ردّ سخنگوی دولت به پیشنهاد جواد امام

# وقت فیلترینگ رادیکالیسم خیابانی



به نیازهای جامعه و مطالبات مردم عمل کنند؛ بلکه به معنای این است که سیاست‌گذاری‌ها باید فراگیر، عادلانه و در خدمت همگان باشد و نه صرفاً در راستای جلب رضایت بخشی از جامعه. مسئله فیلترینگ و واکنش‌های دولت به آن، یکی از مصداق بارز تله هواداری است که در صورت تداوم می‌تواند به پیامدهای منفی زیادی برای جامعه منجر شود. در واقع، سیاست‌هایی که صرفاً با هدف جلب رضایت هواداران انجام می‌شود، ممکن است در کوتاه مدت مؤثر به نظر برسند؛ اما در بلندمدت جامعه را با مشکلات عمیق‌تری مواجه می‌کنند. راهکارهای علمی، استفاده از روش‌های دیپلماتیک و حفظ اعتدال در سیاست‌ها می‌تواند به جلوگیری از دوقطبی شدن جامعه کمک کرده و راه را برای حل واقعی مسائل هموار سازد.

### پیامدهای اجتماعی و سیاسی تله هواداری

تله هواداری در مسائلی همچون فیلترینگ که تأثیر زیادی بر زندگی روزمره مردم دارد، می‌تواند پیامدهای عمیق‌تری به همراه داشته باشد. زمانی که دولت صرفاً به نظرات و خواسته‌های هواداران خود توجه کند، جامعه به دودسته موافق و مخالف تقسیم می‌شود. هر کدام از این گروه‌ها سعی می‌کنند از طریق راه‌یمایی‌ها و تجمعات، موضع خود را تقویت کنند و این روند منجر به دوقطبی شدن جامعه و افزایش شکاف‌ها می‌شود. زمانی که دولت به طور کامل به سمت رضایتمندی گروهی خاص متمایل می‌شود و در مواضع خود وعده‌های سریعی برای جلب رضایت هواداران می‌دهد، در صورتی که به هر دلیلی نتواند به آن وعده‌ها عمل کند، هواداران به سرعت از او دلسرد و بی‌اعتماد می‌شوند. اگر دولت نتواند به وعده‌های خود در موضع فیلترینگ عمل کند، حامیان و طرفداران از او ناامید خواهند شد و در نتیجه فیلترینگ عمل کند، حامیان و طرفداران از او بر حمایت‌های هواداری برای حل یک مسئله، اغلب به نتیجه مطلوب منجر نمی‌شود. وقتی دولت به جای راه‌حل‌های علمی و همه‌جانبه، تنها باهدف جلب رضایت هواداران عمل می‌کند، ممکن است مسئله به صورت عمیق‌تری حل

نشده و به تعویق بیفتد. برای مثال، مسئله فیلترینگ، مسئله‌ای پیچیده است که نیازمند بررسی دقیق، قوانین و سیاست‌های مناسب است و صرفاً با جلب رضایت عمومی قابل حل نیست. وقتی دولت بر اساس حمایت‌های هواداری عمل می‌کند، جناح‌های سیاسی مخالف نیز از همین روش برای جذب نیرو و ایجاد جبهه‌های جدید علیه دولت استفاده می‌کنند. در نتیجه، فضای سیاسی به‌تدریج تنش‌آلودتر می‌شود و حتی مسائل ساده‌نیز به موضوعات سیاسی تبدیل می‌شوند که باعث لاینحل ماندن مسائل می‌شود.

### مسیر درست حل مسئله

یکی از راهکارهایی که می‌تواند به جلوگیری از دوقطبی شدن جامعه کمک کند، ایجاد زمینه‌های گفت‌وگو و تفاهم میان گروه‌های مختلف است. به جای تمرکز بر جلب رضایت یک طرف و ایجاد جبهه‌های جدید، دولت می‌تواند با برگزاری نشست‌ها و گفت‌وگوهای دوطرفه، به تبادل نظر و ایجاد تفاهم کمک کند. برای حل مسئله فیلترینگ، دولت می‌تواند به جای تأکید بر مواضع هواداری، به مطالعات علمی و تجربیات کشورهای دیگر تکیه کند. این کار به دولت کمک می‌کند تا به جای تصمیم‌گیری‌های لحظه‌ای و مقطعی، به راه‌حل‌های جامع و بلندمدت دست یابد. پس از اتخاذ یک سیاست علمی، دولت می‌تواند با بیان دقیق تر اهداف و سیاست‌های خود، به جلوگیری از سوء تفاهم‌ها کمک کند. برای مثال، اگر دولت بخواهد با شفاف‌سازی و به دور از رودربایستی‌های مرسوم دلیل واقعی رفع با اعمال فیلترینگ و تأثیرات آن بر جامعه را توضیح دهد، احتمال ایجاد جبهه‌گیری‌های متقابل کاهش می‌یابد. رسانه‌های عمومی، به‌ویژه رسانه‌هایی که به صورت مستقیم در اختیار دولتند، می‌توانند به عنوان ابزاری قدرتمند برای اطلاع‌رسانی و روشن‌گری به کار روند، به شرط آنکه به جای تمرکز بر رویکردهای دوقطبی‌ساز بر ترویج استدلال‌های علمی تأکید داشته باشند. دولت می‌تواند به ارائه دلایل خود و توضیح منافع و مضرات فیلترینگ و رفع آن بپردازد و از این طریق به جلوگیری از تفرقه‌افکنی و تله‌های هواداری کمک کند.

در ماجرای استعفای عبدالکریم حسین‌زاده چه گذشت؟

# مخالفت می‌کنم پس هستم



زهرا طیبی خبرنگار گروه نقد روز

روز گذشته بالاخره استعفای عبدالکریم حسین‌زاده توسط مجلسی‌ها پذیرفته شد تا پرئونده دوماهه چالش میان دولت و مجلس برای پذیرش استعفای نماینده حوزه نطقه و اشنویه برای پذیرش معاونت رئیس‌جمهور بسته شود. در ادوار مختلف مجلس شاید کمتر سابقه داشته که با استعفای نماینده مجلسی برای پذیرش مسئولیت در دولت مخالفت شده باشد اما این بار بهارستانی‌ها با این استدلال که نمایندگان باید متعهد باشند تا ۴ سال خود را تمام کنند و مجلس نباید پل‌ی برای رفتن به مسئولیتی دیگر باشد، با استعفای حسین‌زاده مخالفت کردند. البته رفتن نمایندگان از مجلس به سمت‌های دیگر، تازگی ندارد و در ادوار مختلف مجلس و دولت‌های مختلف دیده شده است. فارغ از انتقاد و اشکالاتی که به این موضوع وارد است اما رفتار برخی نمایندگان مجلس و البته رسانه‌ها در مواجهه با پذیرش استعفای حسین‌زاده، بیشتر از آنکه ناظر به انتقاد از این رویه باشد، رنگ‌وبوی سیاسی‌کاری و بهانه‌جویی در مواجهه با دولت را پررنگ می‌کند. البته اظهارات مطرح شده توسط برخی نمایندگان خالی از استدلال نیز نبود. در نهایت نمایندگان استعفای حسین‌زاده را که برای بار دوم در صحن مطرح می‌شد، پذیرفتند.

### ماجرای نپذیرفتن یک استعفا

اوایل شهریور ماه بود که مسعود پزشکیان، عبدالکریم حسین‌زاده، نماینده حوزه نطقه و اشنویه را در حکمی به سمت معاونت رئیس‌جمهور در «امور توسعه روستایی و مناطق محروم کشور»، منصوب کرد. برهبنای ماده ۹۰ آیین‌نامه داخلی مجلس، بعد از تصویب اعتبارنامه نمایندگان، هر نماینده‌ای که بخواهد از مقام نمایندگی کنار برود، باید استعفا دهد. علاوه براین از آنجا که بومیصل اصل ۱۴۱ قانون اساسی، مسئولان و معاونان و شخصیت‌های دولتی نمی‌توانند، دو شغل داشته باشند، براین اساس نماینده برای پذیرش مسئولیت دولتی باید از سمت نمایندگی استعفا دهد. برهبنای آیین‌نامه داخلی مجلس در گام بعد استعفای نمایندگان به صحن علنی می‌رود و به تصویب نمایندگان مجلس می‌رسد. در ادوار مختلف مجلس، کمتر سابقه داشته تا مانع‌تراشی برای پذیرش استعفای نمایندگان صورت گیرد و استعفای نماینده برای قبول مسئولیت جدید مورد پذیرش قرار می‌گرفت. یک ماه بعد از اعلام حکم رئیس‌جمهور برای عبدالکریم حسین‌زاده، مجلسی‌ها یا ۱۲۸ رأی مخالف و ۱۰۷ رأی موافق با استعفای عبدالکریم حسین‌زاده مخالفت کردند و این یعنی او باید همچنان به عنوان نماینده در بهارستان می‌ماند.

رئیس‌جمهور هم که رفت اگر رئیس‌جمهور تشری زد، انگیزه‌اش را از دست می‌دهد. «امیرحسین ثابتی هم در مخالفت با استعفای حسین‌زاده به این موضوع اشاره کرد که سه هفته پیش نمایندگان مخالفت خود را با استعفای حسین‌زاده اعلام کردند و مطرح کردن دوباره آن به معنی «لج بازی با مجلس» است و گفت: «ما قول داریم که ۴ سال در مجلس بنایم. همین کارها را می‌کنیم که مردم می‌گویند، مجلس در رأس امور نیست و مجلس را پله کرده‌ایم.» علاوه براین یکی از نقدهایی که در مورد مخالفت با استعفای حسین‌زاده مطرح می‌شد این بود که حکم رئیس‌جمهور مبنی بر معاونت حسین‌زاده می‌بایست پیش از ابلاغ با مجلس در میان گذاشته می‌شد و با پذیرش استعفا حکم ابلاغ می‌شد. نقدی که حسین‌زاده در نطق خود در صحن علنی به آن اشاره کرد و گفت: «میان براین نیروده که پیش از پذیرش استعفا توسط مجلس، حکم رئیس‌جمهور رسانه‌ای شود.» بعد از تمام کشمکش‌ها و نقد‌های نمایندگان در مجلس و فضای رسانه‌ای که در این رابطه به راه افتاد، نهایتاً نمایندگان مجلس با ۱۵۶ رأی موافق با استعفای حسین‌زاده موافقت کردند تا حسین‌زاده برای انجام مسئولیت به دولت برود.

### نگرانی برای جایگاه مجلس یا بهانه‌جویی سیاسی؟

فارغ از اینکه اساساً استعفای نمایندگان برای حضور در دولت یا سمت‌های دیگر صحیح است یا خیر، عمده موضوعی که در مورد علت مخالفت مطرح می‌شد این بود که نمایندگان نباید جایگاه نمایندگان را سکو کنند و به دولت بروند. این اد‌عا درحالی مطرح شد که حسین‌زاده نه اولین نفر که چهارمین نفری بود که از بهارستان، به دولت یا نهاد‌های دیگر مدیریتی می‌رفت و رئیس‌جمهور هم از بهارستان راهی باستور شد. نکته جالب توجه ما‌جر این است که این اتفاق پیش از این در دولت‌های مختلف هم رخ داده است. برای مثال در دولت سیزدهم، علیرضا زاکانی، نماینده مجلس یازدهم برای حضور در شهرداری تهران، از مجلس استعفا داد. سیدجواد ساداتی‌نژاد، نماینده مجلس برای قبول مسئولیت وزارت جهادکشاورزی از مجلس استعفا داد و سیدحسین قاضی‌زاده‌هاشمی نیز برای حضور در بنیاد شهید از بهارستان استعفا داد.

احسان خاندوزی نیز برای قبول مسئولیت وزارت اقتصاد از سمت نمایندگی استعفا داد. در مجلس دهم نیز، کاظم جلالی برای قبول مسئولیت سفارت ایران در روسیه از بهارستان استعفا داد. در مجلس نهم داریوش اسماعیلی برای پذیرش معاونت وزارت صحت از مجلس استعفا داد. در مجلس هشتم نیز مهدی سنایی برای پذیرش مسئولیت سفارت ایران در روسیه و محمدرضا میرتاج‌الدینی برای پذیرش معاونت امور تجاری از سمت نمایندگی استعفا دادند. امری که نشان می‌داد استعفای تعدادی از نمایندگان از مجلس در ادوار برای حضور در دولت، چندان بی‌سابقه نبوده است و نکته مهم‌تر آنکه در این رابطه منع قانونی نیز وجود ندارد. اظهارنگرانی یکباره برخی از نمایندگان مجلس در مواجهه با پذیرش استعفای حسین‌زاده، این گزاره را پررنگ می‌کرد

که آن‌ها بیش از آنکه نگران جایگاه مجلس باشند، برخوردی سیاسی با این ماجرا دارند. اگرچه این موضوع نیز می‌تواند محل توجه نمایندگان باشد که اصلاحاتی در آیین‌نامه در مورد امکان استعفای نمایندگان برای حضور در سمت دیگر را در دستور کار قرار دهد اما در شرایطی که با حضور سه نماینده از مجلس در دولت موافقت شده و مجلس به یکباره با استعفای یک نفر مخالفت می‌کند، برداشتی که در افکار عمومی در این رابطه ایجاد می‌شود این است که ادعای اینکه پذیرش استعفا منجر به وهن جایگاه مجلس می‌شود، بیشتر یک بهانه‌گیری سیاسی است.

### برای تسویه حساب‌های سیاسی مجلس را تضعیف نکنید

نکته دیگر آنکه برخی رسانه‌های اصولگرا نزدیک به جبهه پایداری، ادعاهای رادیکالی در مورد پذیرش استعفای عبدالکریم حسین‌زاده مطرح کردند. بیان اینکه پذیرش استعفای حسین‌زاده، توهین دولت به مجلس است، بیش از آنکه موضع‌گیری برهبنای واقعیت ماجرا باشد، بیشتر رنگ‌وبوی بزرگنمایی و فضاسازی برای ایجاد چالش میان مجلس و دولت را می‌دهد.

یکی از اصول اساسی برای حفظ شأن و جایگاه مجلس، احترام و پذیرش رأی نمایندگان مجلس است. این موضوع روشن است که نمایندگان نهایتاً تصمیم به پذیرش استعفای حسین‌زاده گرفتند. حالا مطرح کردن این اد‌عا که «توهین دولت به مجلس رأی آورد»، هم وهن جایگاه مجلس و نمایندگان است هم این ابهام را ایجاد می‌کند که نمایندگان نیز در دام افتادند و به مجلس توهین کردند. علاوه براین، کوچک‌شمردن نظر و نگاه نمایندگان مجلس نیز هست به این معنی که آن‌ها جایگاه مجلس را حفظ نکردند. نکته دیگر آنکه اد‌عای این موضوع فارغ از اصل ماجرا خود به خود زمینه‌ای برای اختلاف میان دولت و مجلس فراهم می‌کند، آن هم در شرایطی که حفظ همدلی میان دولت و مجلس بیش از گذشته احساس می‌شود و الفای اختلاف میان دولت و مجلس آن هم در یک ماجرای غیرضروری، جز‌ملتهب کردن فضای سیاسی، خروجی دیگری ندارد. نگاهی به آنچه روز گذشته در مجلس رخ داد این گزاره را پررنگ کرد که گروهی خاص تنها به دنبال ایجاد چالش میان دولت و مجلسند و بیش از آنکه به دنبال حفظ جایگاه مجلس باشند، به دنبال تسویه حساب و عقده‌گشایی‌های سیاسی خودند. موضوع دیگر آنکه به نظر می‌رسد، رسانه‌های وابسته به جبهه پایداری در تله هواداری افتادند و بیش از آنکه نگران جایگاه مجلس باشند به دنبال رادیکال کردن فضا و فشار آوردن به افراد در مسند قدرت برای حرکت در مسیر مطلوب خودشانند. این موضع‌گیری‌ها این ابهام را پررنگ می‌کند که شاید مبنای برخی جریان‌ات خاص، فاصله انداختن میان دولت و مجلس و ماهی گرفتن از آب گل‌آلود در این مسیر، بدون در نظر گرفتن شرایط و ملاحظات سیاسی در کشور است و برای همین به اختلافات دامن می‌زند.